

В И С Ш А Д В О К А Т С К И С Ъ В Е Т

ДО КОНСТИТУЦИОННИЯ СЪД
НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

С Т А Н О В И Щ Е
на Висшия адвокатски съвет
по к. д. N 6/98

УВАЖАЕМИ ГОСПОДА КОНСТИТУЦИОННИ СЪДИИ,

По искането на главния прокурор на Република България за установяване противоконституционност на параграф 48 от Закона за изменение и допълнение на Наказателно-процесуалния кодекс (Д. в., бр. 64/1997 г.) и несъответствието му с общопризнати норми на международното право Висшият адвокатски съвет изразява следното становище.

С Д. в., бр. 64/8.08.1997 г. бе изменен чл. 269, ал. 2, т. 3 от Наказателно-процесуалния кодекс.

Според старата редакция на текста "съдебното заседание се отлага, когато не се яви защитникът, ако не е възможно да бъде заменен с друг, без да се накърни правото на подсъдимия на защита".

В новата редакция към текста се добавят думите: "когато тя е задължителна".

Така новият чл. 269, ал. 2, т. 3 НПК придобива следната редакция: "чл. 269 (1) Съдебното заседание се отлага, когато не се яви... т. 3 защитникът, ако не е възможно да бъде

заменен с друг, без да се накърни правото на подсъдимия на защита, когато тя е задължителна".

Така законът недвусмислено посочва, че правото на защита на подсъдимия може да бъде накърнено, когато защитата му не е "задължителна", т. е. когато участието на защитник не е задължително. Противоконституционността на нормата е явна.

ЧЛ. 269, АЛ. 2, Т. 3 НПК ПРОТИВОРЕЧИ НА ИЗРИЧНИ
РАЗПОРЕДБИ НА КОНСТИТУЦИЯТА НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ.

1. Новоприетата редакция на чл. 269, ал. 2, т. 3 НПК противоречи на чл. 30, ал. 4 от Конституцията на Република, според който всеки има право на адвокатска защита от момента на задържането му или на привличането му като обвиняем.

Поначало правото на защита е диспозитивно право и упражняването му никога не е задължително. Задължителното участие на защитник по чл. 70 НПК е само една допълнителна гаранция на правото на защита. Въпросът дали участието на защитник е задължително или не се решава от закона, но упражняването на правото не може да се накърнява в случаите, когато участието на защитник не е задължително.

Правото на защита, гарантирано в чл. 30, ал. 4 от Конституцията на Република България, е закрепено и в чл. 14 НПК, който прогласява, че обвиняемият има право на защита (ал. 1) и задължава съда и органите на предварителното производство да осигуряват възможност на гражданите да упражняват процесуалните си права (ал. 4).

Правото на обвиняемия да има защитник, щом е упълномощил такъв, е основен елемент от правото му на защита

(чл. 51 НПК). Разглеждането на делото в отсъствие на защитника на подсъдимия накърнява правото му на защита, както многократно се е произнасял Върховният съд на Република България (Р. 1044-78-III; Р. 68-81-II; Р. 434-82-I; Р. 58-88-ВК и др.). Новата редакция на чл. 269, ал. 2, т. 3 НПК узаконява накърняването на правото на обвиняемия на защита, изпразва го от съдържание и го лишава от процесуални гаранции. Така то се превръща в пожелание. Нормата придобива противоположен и противоконституционен ефект, тъй като правото на защита на обвиняемия следва да се гарантира не само в негов интерес, но и в интерес на правосъдието.

2. Новоприетият чл. 269, ал. 2, т. 3 НПК противоречи на чл. 117 от Конституцията на Република България, според който съдебната власт защитава правата и законните интереси на гражданите. Правото на адвокатска защита е гарантирано от Конституцията на Република България. Противоконституционно е да се създава норма, която дава право на съдебната власт да игнорира защитника от наказателния процес и да разгледа делото в негово отсъствие, без дори да зачете основателността на причините, които са го възпрепятствали да участва в съдебното заседание.

3. Новоприетият чл. 269, ал. 2, т. 3 НПК противоречи и на чл. 121, ал. 1 от Конституцията на Република България, която задължава съдилищата да осигуряват равенство и условия на състезателност на страните в наказателния процес. С новата редакция на чл. 269, ал. 2, т. 3 НПК грубо се накърнява равенството на страните в наказателния процес.

Според чл. 269, ал. 1, т. 2 НПК съдебното заседание

се отлага, когато не се яви прокурорът. То се отлага и в случаите, когато не се яви частният обвинител или неговият представител, гражданският ищец или неговият представител, гражданският ответник или неговият представител, ако за отсъствието им са налице уважителни причини и неявяването им ще попречи за разкриването на обективната истина (чл. 269, ал. 4 НПК). Делото не се отлага единствено когато не се яви защитникът на обвиняемия, и то независимо от това дали са налице уважителни причини за неявяването му и дали това ще попречи за разкриването на обективната истина.

По този начин обвиняемият и неговият защитник се дискриминират в процеса. Те се поставят в неравноправно положение с останалите страни в наказателния процес, което обезсмисля и равенството, и състезателността, прокламирани от чл. 121, ал. 1 от Конституцията на Република България.

4. Новоприетата редакция на чл. 269, ал. 2, т. 3 НПК противоречи и на чл. 31, ал. 4 от Конституцията на Република България, който предвижда, че не се допускат ограничения на правата на обвиняемия, надхвърлящи необходимото за осъществяване на правосъдието.

По аргумент за по-силното основание (*per argumentum a fortiori*) недопустимо е да се предвиждат ограничения на правата на обвиняемия, които противоречат на нуждите на правосъдието. В наказателнопроцесуалната теория никога не е било спорно, че правото на защита се гарантира в интерес на правосъдието. Цивилизованият наказателен процес е немислим без пълноценно гарантиране на правата на страните, което обуславя и състезателността, и справедливостта на процеса.

Ограничаването на правата на обвиняемия без нужда за процеса и в противоречие с изискванията за справедлив процес противоречи на чл. 31, ал. 4 от Конституцията на Република България.

5. Новоприетата редакция на чл. 269, ал. 2, т. 3 НПК противоречи и на чл. 56 от Конституцията на Република България, според който "всеки гражданин има право на защита, когато са нарушени или застрашени негови права. Предоставената възможност на съда да откаже отлагане на делото, когато не се яви защитникът на обвиняемия, независимо от причините, които са го възпрепятствали, накърнява правото на защита на обвиняемия заради поведението на друго лице, включително и когато то е процесуално добросъвестно.

6. На практика изменението на чл. 269, ал. 2, т. 3 отменя един от основните елементи на правото на защита на гражданите, с което противоречи и на чл. 57 от Конституцията на Република България, според който основните права на гражданите са неотменими.

**ЧЛ. 269, АЛ. 2, Т. 3 НПК ПРОТИВОРЕЧИ НА
ОБЩОПРИЗНАТИ НОРМИ НА МЕЖДУНАРОДНОТО ПРАВО.**

1. Накърнявайки равенството на страните в наказателния процес, чл. 269, ал. 2, т. 3 НПК противоречи на чл. 6 от Европейската Конвенция за правата на човека и основните свободи (ЕКПЧ). Концепцията за справедлив процес е неразривно свързана с равенството на страните в производството. Разбирането на Европейския Съд за

равнопоставеност е свързано с изискването за равни възможности на страните, т. е. с правилото нито една от страните в процеса да няма съществено предимство.

С новата редакция на чл. 269, ал. 2, т. 3 НПК се постига следното – пострадалият (частен обвинител и граждански ищец) има право да иска отлагане на делото, ако за неявяването на повереника му има уважителни причини и отсъствието му ще попречи за разкриването на обективната истина. Гражданският ответник също има такова право. Само подсъдимият няма право да поиска отлагане на делото, ако защитникът му е обективно възпрепятстван да се яви в съдебното заседание, щом явяването му не е задължително.

Неравнопоставеността е още по-явна, като се вземе предвид, че участието на повереник поначало никога не е задължително. Въпреки това по силата на закона то може да е наложително за изясняване на обективната истина, докато редакцията на чл. 269 НПК презумира, че участието на защитник никога не е необходимо за разкриването на обективната истина.

Така правото на защита в съдебното заседание е ограничено само за подсъдимия, а това нарушава правото му на справедлив процес по смисъла на чл. 6 ЕКПЧ.

2. Нарушавайки равенството на страните, чл. 269, ал. 2, т. 3 НПК противоречи на чл. 14 от Международния пакт за гражданските и политическите права, който гарантира, че всички лица са равни пред съдилищата и трибуналите, а в чл. 14, т. 3 изрично посочва, че всяко лице, обвинено в извършване на престъпление, има право при пълно равенство на определен минимум права. Сред тях е и правото му по б. "b" на защитник

по свой избор и правото му по б. "d" да се защитава срещу обвинението чрез защитник по свой избор.

3. Разпоредбата на чл. 269, ал. 2, т. 3 НПК противоречи и на чл. 11 от Всеобщата декларация за правата на човека, който изисква по време на наказателния процес да съществуват "всички необходими гаранции" за защитата на обвиняемия. Чл. 269, ал. 2, т. 3 НПК дава възможност на съда да игнорира защитника от процеса независимо от обективността на причините, които са го възпрепятствали да се яви, а така правото на защита остава без процесуални гаранции – т. е. без насрещно задължение на ръководещия процеса субект да осигури неговото упражняване.

С оглед на изложените съображения Висшият адвокатски съвет изразява становище, че параграф 48 от Закона за изменение и допълнение на Наказателно-процесуалния кодекс противоречи на Конституцията на Република България и на общопризнати норми на международното право.

ПРЕДСЕДАТЕЛ
НА ВИШИЯ АДВОКАТСКИ СЪВЕТ

(ТОДОР БУРИЦКОВ)

